non exiſtente: tamen, ſi aliis probationibus rei [1] geſtæ veritas comprobari poteſt, Præſes provinciæ ſecundum jus cuſtodiri efficiet. PP. 9. Kalend. Jul. iisdem Conſſ. quibus ſupra 286.

De parte accepta ab uno ex correis debendi.

18. Iidem AA. Julio & Æmilio.

SI creditores veſtros ex parte debiti admiſiſſe quemquam veſtrum pro ſua perſona ſolventem probaveritis [2]: aditus Rector provinciæ, pro ſua gravitate, ne alter pro altero exigatur, providebit. PP. 7. Idib. Jan. DIOCLETIANO III. & MAXIMIANO AA. CONSS. 287.

De futura ſucceſſione.

19. Iidem AA. Victoriano militi.

LIcet [3] inter privatos [4] hujusmodi ſcriptum, quo comprehenditur, *Ut is qui ſupervixerit* [5], *alterius rebus potiatur*, ne donationis quidem mortis cauſa geſtæ efficaciter ſpeciem oſtendat: tamen cum voluntas militum, quæ ſuper ultimo vitæ ſpiritu, deque familiaris rei decreto quoquomodo contemplatione mortis in ſcripturam deducitur, vim poſtremi judicii obtineat: proponas autem te ac fratrem tuum ad diſcrimen prælii pergentes [6] communem mortis fortunam invicem [7] eſſe pactos, *ut ad eum, qui ſuperſtes fuiſſet, res ejus, cui caſus fatum vitæ attuliſſet, pertinerent* [8]: exiſtente conditione intelligitur ex fratris tui judicio, (quod principalium conſtitutionum prompto favore ſulcitur) etiam rerum ejus compendium ad te delatum eſſe. PP. 15. Kal. Decemb. *Sirmii*, ipſis XV. & III. AA. CONSS. [9].

De rerum dominio.

20. Iidem AA. & CC. Martiali.

TRaditionibus [10] & uſucapionibus [11] dominia [12] rerum, non [13] nudis [14] pactis transferuntur [15]. PP. Kalend. Januar. ipſis V. & IV. AA. CONSS. 293.

De diviſione & tranſactione.

21. Iidem AA. & CC. Euſebio.

CUm proponas, inter vos ſine [16] ſcriptura placuiſſe *fratrum tuorum ſucceſſiones æquis ex partibus dividi*, & tranſactionis cauſa probari poſſit hanc interceſſiſſe conventionem: exceptione [17] te tueri potes, ſi poſſides: Quod ſi adverſarius tuus teneat [18]: ex hoc placito nullam actionem natam eſſe [19], ſi tibi ſtipulatione non proſpexiſti, debes intelligere: nec adverſario tuo tranſactione uti [20] concedendum eſt, niſi [21] ea quæ placita ſunt [22], adimplere paratus ſit. PP. Kal. Maji, FAUSTO II. & GALLO CONSS. 298.

De tutoribus & curatoribus.

22. Iidem AA. & CC. Archelao.

PActum curatoris [23] *recipere minorem quantitatem* paciſcentis, adultæ ætatis ſuffragium, ne noceat, efficiet: tutores [24] enim & curatores exigentes pupillis & adultis debitum, non etiam remittentes [25] præſtant obligationis liberationem. PP. 18. Kal. Decemb. *Sirmii*, ipſis VII. & VI. AA. CONSS. 299.

De filio.

23. Iidem AA. & CC. Honorato.

FIlius [26] paciſcendo [27], aut debitum accipiendo: nihil detrahit patris obligationi. PP. 17. Kal. Dec. *Sirmii*, ipſis VII. & VI. AA. CONSS. 299.

An pactum cum quibusdam factum aliis proſit.

24. Iidem AA. & CC. Dominæ.

SI pactum legati, vel fideicommiſſi, quam adverſus heredes mariti [28] quondam tui habuiſti, te adfectione [29] heredum aliis remiſiſſe probetur, exceptionem doli veris heredibus [30] inſtituentibus actiones, nocere tibi minime poſſe intelligis [31]. PP. 18. Kalend. Januar. *Sirmii*, CC. III. CONSS. 300.

De pactionibus debitorum.

25. Iidem AA. & CC. Euhemero.

DEbitorum pactionibus [32], creditorum petitio nec tolli, nec mutari poteſt. S. 4. Kalend. Januar. *Sirmii*, CC. III. CONSS. 300.

De pacto ſucceſſorum debitoris.

26. Iidem AA. & CC. Corneliæ.

PActo ſucceſſorum debitoris ex lege [33] duodecim tabularum æs alienum hereditarium pro portionibus quæſitis ſingulis ipſo jure diviſum, in ſolidum unum obligare creditori non poteſt: Quod & in honorario ſuccedentibus jure locum habet. De chirographis itaque communibus exhibendis coheredem, vel non perfectis in diviſione placiti conventione, quanti tua intereſt, potes. PP. III. Id. Octob. *Variani*, CC. CONSS.

De ſtipulatione pactum confirmante.

27. Iidem AA. & CC. Aurelio Chreſimo.

PEtens ex ſtipulatione, quæ placiti ſervandi cauſa ſecuta [34] eſt: ſeu anteceſſit [35] pactum [36], ſeu poſt ſtatim interpoſitum ſit, recte ſecundum ſe ferri ſententiam poſtulat. S. 6. Idib. Novemb. *Heraclea*, CC. CONSS. *

verſ. Sufficiat. infr. de natural. liber. in nuptiis Senatorum & honeſtiorum perſonarum. *Nov.* 74. *c.* 4. idem in hypotheca mutui, ad emendæ militiæ caſum, *Nov.* 97. *c.* 4. vel ſi jus πρωτοπραξίας, ſeu prior in hypotheca eſſe affectat. *Novell.* 136. *c.* 3. *l. ſcripturas.* 11. *infr. qui potiores:* in arbitrii homologatione. *l.* 4. *in fin. l.* 6. *C. de arb.* in conteſtatione non numeratæ pecuniæ. *l.* 14. §. 4. *C. de non num. Novell.* 100. *c.* 1. §. 1. *verſ. Conteſtationem.* in emancipatione. *l.* 2. *l. ult. C. de emancip.* in adoptione. *l. ult. C. de adopt.* vide Speculatorem *tit. de inſt. edit.* §. *reſtat autem. verſ. Azo vero;* Ferrarienſem *in forma productionis teſtamenti* 13. *in verbo, coram.*

1 Τοῦ πράτου, *Synopſis*, id eſt, venditoris aut rei venditæ. 2 Si uni ex correis debendi ſit pro ſua perſona liberatio, tacite videtur creditor cum eo pactus, *ne pro ſuorum correorum perſonis conveniatur:* futurum alioqui, ut ſi non ea formula liberatus ſit, ob reliquos poſſit conveniri. *l.* 2. 3. *C. de duobus reis.* Goth. Si alter ex duobus reis portionem ſuam ſolvat, an & quatenus inde obligationis diviſio inducatur, ita ut is pro rata alterius amplius conveniri non poſſit: Vid. Donell. Gilken. Pac. Purpurat. Thoming. *deciſ.* 47. Hartmann. Piſtor. *quæſt.* 9. Ronchegal. in *l. ubi duo. ff. de duob. reis.* Leonin. *emendat. lib.* 5. *c.* 4. *num.* 8. Anſ. 3 *Synopſ. Baſil. h. t. c.* 60. 1. Harm. 9. §. 30. & 1. *tit.* 16. §. 6. 4 Puta paganos, non milites. 5 Adi Socinum Jun. *conſ.* 143. *n.* 46. *lib.* 1. Forcatulum *Necyomant. dialog.* 55. *n.* 6. & Sarmientum *lib.* 2. *ſelect. c.* 5. Mod. 6 Ἐπὶ παράταξιν, ubi in aciem prodeunt. *Synopſ. Harmenop.* 7 Non valet conventio inter duos facta de mutua ſucceſſione. *l.* 4. *C. de inutilibus ſtip.* (eam Græci vocant ἀλληλοκληρονομίαν) vide 1. *Harm.* 9. περὶ ἀλληλοκληρονομίας. niſi inter commilitones. *ut hic.* & *l.* 4. *C. de inutil. ſtipul.* in ipſo procinctu, ἐπὶ παράταξιν ἐξιόντας, 21. *Eclog.* 1. *c.* 60. Harm. *d. loco.* non valet inter virum & uxorem. vide Cujac. 16. *obſ.* 39. & *ad l.* 20. *ff. de verb. obl.* Valebit ergo hujusmodi conventio inter ſolos milites? Paponius 20. *Arreſt.* 2. *Arreſt.* 1. ait, uſu hodie receptum eſſe in Gallia, præſertim inter nobiles, ut in ſocietate omnium bonorum alter alterum heredem poſſit inſtituere: Hotomanus *conſil.* 1. ſcribit, hujusmodi donationes inter vivos reciproce factas valere: præſertim, ut familiæ conſerventur, vel ſi inter cognatos & agnatos fiunt. *fol.* 7. & *fol.* 48. & *ſeq.* Idem ex communi opinione refert, hanc legem ad paganos extendi communi omnium gentium uſu. Hujusmodi confraternitatem in Germania initam & contractam ann. 1373. inter Ducem Saxoniæ & Landgravium Haſſiæ: & aliam diverſo tempore inter Ducem Saxoniæ & Marchionem Brandenburgenſem: & in Gallia quoque talem donationem initam inter Dominos d'Alegre: in Italia inter Dominos de Molza, & breviter paſſim valere hujusmodi conventiones refert Cynus, Bald. Caſtrenſ. Salicet. ad *l. ſi pater* 5. *C. de inoff.* Hippolytus *ſingulari* 150. & 333. Tiraquell. ad *l. ſi unquam. num.* 10. 11. *C. de revocandis donat.* Mynſinger. 2. *obſ.* 33. Dixi ad *l.* 5. *C. de pactis conventis.* 8 Imo pactum mutuæ ſucceſſionis non valet. *l.* 70. *ff. de hered. inſtit.* 9 Γρ. ipſis IV. & III. AA. Coſſ. id eſt, A. D. 290. 10 Subint. factis a domino ex juſta cauſa: idque jure gentium. *l.* 2. *C. de crimine ſtellionatus, l.* 7. *in fin. ff. pro emptore.* 11. *Ecl.* 1. *c.* 61. Ulp. 7. *l.* 9. *C. de donationibus inter virum & uxorem, l.* 13. *C. de diſtract. pign.* id eſt, traditione eaque non nuda. Nuda non eſt quæ cauſam habet ac titulum non quemvis, ſed alienationis cauſam continentem. *l.* 31. *ff. de adquir. rer. dom.* E contrario, ſolus titulus dominium non transfert, niſi ſequatur traditio, *l.* 15. *C. de rei vindicat.* Ad hæc, Traditio non fit cujusvis rei. *l.* 70. *ff. de contr. empt. l.* 83. §. 5. *ff. de verb. obl. l.* 182. *ff. de reg.* §. 8. *Inſt. de rer. diviſ.* a quavis perſona. *l.* 1. *ff. de fundo dotali. l.* 22. *C. de admin. tut. Novell. de non alienandis reb. Eccleſiaſt.* 7. *c.* 1. & 120. *c.* 7. §. 1. adde *caſum legis* 3. *C. h. t.* aut quavis forma, de qua dicam ad *l.* 2. *C. de acquir. & retin. poſſ.* Effectus traditionis eſt, In adquirendo dominio tempus traditionis magis conſiderari quam titulos: qua de re dicetur ad *l.* 15. *C. de rei vindic.* Illud interim adjiciendum, quibusdam caſibus dominium transferri & ad nos redire ſine traditione: qua de re quoque dicetur *ad l.* 6. *C. quando dies leg.* 11 Si traditio facta ſit a non domino, idque fit jure civili. vide *l.* 3. *ff. de uſurpat. & uſucap.* de quibus dicam *infr. de uſucapion. transformanda.* Hinc colligunt, Directum dominium præſcriptione non transferri, ſed utile tantum dominium. de quo vide Socinum *reg.* 97. 12 *Dominium,* eſt jus de re corporali perfecte diſponendi, niſi lex obſtet: eſtque unicum numero & ſubſtantia. *l.* 14. §. 2. *ff. de except. rei jud.* habet tamen qualitates diverſas. hinc directum, utile, vel quaſi dominium. Utile interdum concurrit cum directo ut in Emphyteuta, aut ei repugnat, vide Ferrarienſem *in forma libelli actionis realis,* 2. *in verbo jure dominii vel q.* 9. 13 Οὐ μὲν διὰ ψιλοῦ συμφώνου, i. e. non nudo pacto, *Synopſis d. c.* 60. οὐ μόνον ψιλοῖς συμφώνοις. *ibid. c.* περὶ ψιλῆς ἐπαγγελίας, *c.* 69. id eſt, non nudis tantum pactis. 14 *Nuda pacta* hic intellige quæ traditione deſtituuntur: nuda, ut in *l.* 1. *ff. de pign. act.* §. 44. *Inſt. de rer. diviſ. l.* 8. *C. de action. empt.* Pacta an obligationes dixeris, nihil intereſt. *l.* 3. *ff. de obligat. & action.* Goth. Quia uſus legis hujus latiſſime patet, ne pigeat ut plenius eam intelligas, adire Duarenum *commentario de* [illegible]

6. *ff. ſi certum pet. & ad l. quotiens. C. de rei vind.* Corn. *conſ.* 237. *num.* 2. 3. & 9. *vol.* 1. Socin. *Reg.* 97. Bartolum poſtremo *ad l.* 1. & *ad l.* 3. *ex contrario. ff. de acquir. poſſeſſ.* & *ad l. a Titio. ff. de furt.* itemque *ad l. ſi tibi homo.* §. *cum ſervus. ff. de leg.* 3. Mod. 15 Transferuntur etiam aliis modis. Sunt enim alii modi transferendi dominii, quam traditio & uſucapio. vid. *l. ult. infr. quando dies legat.* ſed hi modi, de quibus hac conſtitutione traditur, uſitatiores ſunt aliis. Verum quæri poteſt, cur non dominia pactis transferuntur? Dic, quia rerum dominia a naturali poſſeſſione cœperunt. vide Cujac. *ad l.* 1. *infr. de uſucap.* adde *l. obligationum.* 3. *ff. de oblig. & action.* 16 Vide *l.* 17. *C. h. t. l.* 9. *infr. de fide inſtrum.* Diviſio fit interdum inſtrumentis interpoſitis. *l.* 35. *ff. h. t.* 17 Poſſidenti ex cauſa tranſactionis juſta competit exceptio. 18 *l.* 36. *C. famil. erciſc.* 19 Nullum enim intervenit præter conventionem negotium, ex quo actio dari poſſit: quod tamen intervenit *in l. cum mota. infr. de Tranſ.* unde conſtat leges has contrarias non eſſe. *Mod.* 20 Cur ita? vid. *l.* 45. *ff. h. t.* 21 Cum effectu ſcil. *l.* 28. *infr. de tranſact.* Nemo mihi imputare poteſt, ſibi promiſſum non ſervari, quando primus ipſe promiſſum non ſervat. vide *c.* 75. *de reg. in* 6. Adverſario fidem contractus ſervare non cogimur, ſi eam ipſemet non ſervavit: fides frangenti non ſervatur: ſed nec juramentum, (cui ineſt tacita conditio, *ſi ipſe fidem ſervaveris,*) quia pœna non committitur ei, qui hac de cauſa recuſavit contractum ſervare. vide *l. ult. infr. de non numerata pecunia, l.* 14. *ff. pro ſocio.* Quin quod magis eſt, ad pœnam contra adverſarium poteſt agere. Plura vide apud Rolandum a Valle 1. *conſil.* 57. *num.* 19. *ad* 24. Socinum *regula* 149. Fidem frangenti fides frangatur eidem. 22 Vide *l. ſi convenerit. ff. pro ſoc.* & *c. pervenit. de jurejur. c. infidelis.* 26. *q.* 2. fallit tamen hoc, ut per Socinum *Reg.* 293. adi & Tiraq. *in legibus connubialibus part.* 13. *n.* 42. Mod. 23 Idem in patre, qui in præjudicium filii renunciare ſucceſſioni & hereditati 1200. aureorum, pro ſumma mille aureorum non poteſt. *l.* 11. *infr. de jure deliberandi. l.* 26. *infr. de fideicomm. l.* 10. *ff. de tranſactionib.* vide Hotom. *conſilio* 8. 24 Tutoribus pupilli debitum exigere conceſſum eſt: at non remittere. *l.* 28. §. 1. *ff. h. t.* donare, diminuendi cauſa tranſigere *l.* 46. *in fin. ff. l.* 28. §. 5. *infr. de admin. tut.* pupillum ſpoliare, *l.* 7. §. 3. *ff. pro emptore:* deteriorem ejus conditionem facere, *l.* 15. 28. §. 1. *ff. hoc tit.* 25 Imo remittere poſſunt: ſunt enim dominorum vice *l.* 56. §. 4. *ff. de furtis.* & *l.* 157. *ff. de reg. jur.* Solve: Sunt domini loco, cum pupillum non ſpoliant. dicta autem lex 56. agit de tranſactione litis dubiæ, cujus eventus dubius ac incertus pupillo oneri eſſe poterat. 26 Adde *l.* 4. *infr. ſi aliena res pignori, l.* 30. *ff. h. t. l.* 22. *ff. de ſolut. & liber.* Idem in affini vel quaſi ſine mandato. vide Bald. *hic.* 27 Id eſt, pactum debitoris patris faciens de non petendo. Quid ſi alimentorum, vel etiam valetudinis cauſa, vel ut ſtudiis liberalibus erudiretur, vel ut legatione fungeretur, mutuum accepit, num illis caſibus pater obligabitur? Sic ſane. Hoc ex pietate paterna colligimus. vide *l.* 5. *infr. ad SC. Macedonianum,* & ipſa neceſſitate. Nemo enim vento vivere potuiſſe intelligitur. *l.* 2. *in fin. C. de aliment. pupill.* 28 Maritus uxori legare & fideicommittere poteſt. 29 Id eſt, ſi probaveris te legata remiſiſſe aliis quam veris heredibus, vel ſi cum tibi mens ea fuiſſet legata remittendi veris heredibus, tu opinatis ac falſis remiſeris: tale pactum veris heredibus non proderit. Cur ita? quia ſpeciali quadam priorum affectione potuiſti legatum remittere veris heredibus tibi ignotis, nullaque affectione tibi conjunctis, aut forte inimicis. 30 Id eſt, contra veros heredes. 31 Unde? ſuperius dixi. 32 Quantumvis debitores inter ſe paciſcantur, creditori nihil deperit. *l.* 39. *ff. de negot. geſt.* 33 Senſus eſt: Lege 12. tabularum ſinguli heredes pro portionibus, quæ eis ſunt quæſitæ, *l.* 1. *in fin. infr. ſi cert. pet.* tenentur. Quid ſi coheredi ſuo alicui reliqui coheredes onus æris alieni diſſolvendi injunxerint, ea lege, ut viciſſim nomina hereditaria (chirographis ei traditis) exigat? poſſunt inter ſe quidem ita paciſci: non tamen in creditorum necem & fraudem. *l.* 3. *ff. familiæ erciſc.* Quid ſi heres ille creditoribus non ſolvit? coheredes in eum agent, partim de chirographis communibus exhibendis, partim in id, quod ſua intereſt. 34 Hic agitur de ſtipulatione pactum ſubſequente: ideoque male hinc colligunt, pactum ex continenti adjectum ſtipulationi ineſſe ex parte actoris. Hotom. tamen hic legit *facta.* 35 Id eſt, ſi in inſtrumento (*pactum* enim hic ſumi oportet pro inſtrumento pactum continente) pacti narratio ſtipulationem ſubſequitur, vel pactum. Quod ut intelligatur, ſciendum eſt eam eſſe naturam ſtipulationis & pacti, ut pactum ſtipulationem inutiliter ſubſequatur. Stipulatio pacto adjecta obligat, at non e converſo. At ſi ſcripturæ ſeu inſtrumenti ordinem intuebimur, pacti narratio, & antecedere, & ſubſequi ſtipulationis narrationem poterit. Natura igitur pactum ſtipulationem non poteſt ſubſequi, ſed ſcriptura. vid. Donellum *hic:* & Cujac. 10. *obſerv.* 24. In eo tamen ſunt diverſi, quemadmodum & Hotom. Cujacius *d. loco in medio & fine.* pactum ſtipulationi adjici poſſe in continenti tantum ait: idque in ſolam utilitatem rei, non actoris: Hotomanus vero *q. Illuſtr.* 34. *fol.* 243. ſcribit, pactum confeſtim adpoſitum contractui ſtricti juris in adminiculis ineſſe ex parte actoris: ex intervallo ex parte rei. Donell. vero, utrovis modo, id eſt, ſive ante, ſive poſt adjici inutiliter pro actore exiſtimat [illegible]

Si certis annis quod convenerat, datum fuerit.

28. Iidem AA. & CC. Leontio.

SI certis [1] annis, quod [2] nudo [3] pacto convenerat, datum fuerit; ad præſtandum in poſterum indebitum ſolutum obligare non potuit eum, qui pactum fecit [4], niſi placitis ſtipulatio interceſſerit. S. 3. Non. Decemb. *Burtodixi*, ipſis VIII. & VII. AA. CONSS. 303.

De fori præſcriptione, & juris ſui renunciatione.

29. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

SI quis in [5] conſcribendo inſtrumento ſeſe confeſſus fuerit, *non* [6] *uſurum fori* [7] *præſcriptione* [8] *propter* [9] *cingulum militiæ* [10] *ſuæ, vel dignitatis* [11], *vel etiam ſacerdotii* [12] *prærogativam*, licet antea dubitabatur [13], ſi [14] oporteret eandem ſcripturam tenere: & eum, qui hoc pactus eſt, non debere adverſus ſuam conventionem venire: vel licentiam ei præſtare, diſcedere quidem ab ſcriptura, ſuo autem jure uti: ſancimus [15], Nemini licere adverſus pacta ſua venire, & contrahentes decipere: Si [16] enim & ipſo Prætoris Edicto [17], *Pacta conventa, quæ neque contra leges, neque dolo malo inita ſunt, omnimodo obſervanda ſunt:* quare & in hac [18] cauſa pacta non [19] valeant: cum [20] alia ſit regula [21] juris antiqui, *omnes* [22] *licentiam habere, his, quæ pro ſe introducta ſunt, renunciare?* Omnes [23] itaque Judices noſtri hoc in litibus obſervent: & hujusmodi obſervatio, & ad pedaneos [24] judices, & ad compromiſſarios, & arbitros electos perveniat: ſcituri, quod ſi neglexerint, etiam litem [25] ſuam facere intelligantur. Dat. Kal. Septemb. *Conſtantinop.* Poſt conſulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

Pactum de hereditate viventis.

30. Idem A. Joanni P. P.

DE quæſtione tali a Cæſarienſi [26] advocatione interrogati ſumus: Duabus vel pluribus perſonis ſpes alienæ hereditatis fuerat ex cognatione forte ad eos devolvendæ: pactaque inter eos inita ſunt pro [27] adventura hereditate, quibus ſpecialiter declarabatur, *Si ille mortuus fuerit, & hereditas ad eos pervenerit, certos modos in eadem hereditate obſervari:* vel, *ſi forte ad quosdam ex his hereditatis commodum pervenerit, certas pactiones evenire.* Et dubitabatur, ſi [28] hujusmodi pacta ſervari oporteret. Faciebat autem eis quæſtionem, quia adhuc ſuperſtite eo, de cujus hereditate ſperabatur, hujusmodi pactio proceſſit: & quia non ſunt ita confecta, quaſi omnimodo hereditate ad eos perventura, ſed ſub duabus conditionibus compoſita ſunt, *ſi ille mortuus fuerit*, & *ſi ad hereditatem vocentur hi, qui hujusmodi pactionem fecerunt.* Sed nobis omnes hujusmodi pactiones odioſæ eſſe videntur [29], & plenæ triſtiſſimi & periculoſi eventus: Quare enim, quodam vivente [30] & ignorante de rebus ejus quidam paciſcentes conveniunt? Secundum veteres [31] itaque regulas ſancimus, *Omnimodo hujusmodi pacta, quæ contra bonos* [32] *mores inita ſunt, repelli*, & nihil ex his pactionibus obſervari: niſi ipſe forte, de cujus hereditate pactum eſt, voluntatem [33] ſuam eis accommodaverit, & in ea usque ad extremum vitæ ſuæ ſpatium perſeveraverit: tunc etenim ſublata acerbiſſima ſpe, licebit eis illo ſciente [34] & jubente hujusmodi pactiones ſervare: Quod etiam anterioribus [legibus &] conſtitutionibus [35] non erat incognitum, licet a nobis clarius eſt introductum. † Jubemus etenim, neque donationes talium rerum, neque hypothecas penitus eſſe admittendas, neque alium quemquam contractum: cum in alienis [36] rebus contra domini voluntatem aliquid fieri, vel paciſci, ſecta temporum noſtrorum non patiatur. Dat. Kal. Novemb. *Conſtantinopoli*, poſt Conſulatum LAMPADII & ORESTIS VV. CC. 531.

TIT. IV.

DE TRANSACTIONIBUS [37].

De pactione vel tranſactione facta cum quibusdam ex tutoribus vel curatoribus.

1. Imp. ANTONINUS A. Celerio.

NEque pactio, neque tranſactio cum quibusdam ex curatoribus [38] ſive tutoribus facta, auxilio cæteris eſt in his, quæ ſeparatim communiterve geſſerunt, vel gerere [39] debuerunt. Cum igitur tres curatores habueris, & cum duobus [40] ex his tranſegeris: tertium convenire non [41] prohiberis. Dat. Kal. Maji, GENTIANO & BASSO CONSS. 212.

De metu litis.

2. Idem A. Luctatio.

CUm te proponas cum ſorore tua de hereditate tranſegiſſe, & ideo *certam pecuniam ei te debere* caviſſe: etſi [42] nulla [43] fuiſſet quæſtio hereditatis, tamen propter timorem [44] litis tranſactione interpoſita, pecunia [45] recte cauta intelligitur: ex qua cauſa ſi fiſco ſolviſſes [46], repetere [47] non poſſes: & ſi non [48] ſolviſſes, tamen jure convenireris. PP. 3. Id. Aug. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

De actione adminiſtratæ curæ.

3. Imp. ALEXAND. A. Tulliæ.

AGe cum Geminiano [49], quod pater ejus curator tibi datus negotia tua geſſerit: & ſi apud judicem negabit ſe hac actione teneri, quoniam [50] tranſactio & [51] Aquiliana ſtipulatio [52] interpoſita eſt: judex contemplatione [53] judicii quod bonæ [54] fidei eſt, quæret, de quanta pecunia nominatim tranſactum ſit; &, ſi apparuerit de minore tranſactum [55], quantam pecuniam reliquam ex adminiſtratione curæ deberi probatum fuerit, ſolvere eum jubebit [56], quod non in ſtipulationem Aquilianam obligationis jure tantum deductum eſt, quanta erat quantitas pecuniæ, quæ debebatur. Dat. Prid. Idib. Auguſt. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

4. Idem A. Numidio.

ACtione adminiſtratæ curæ ab eo, qui legitimæ ætatis annos complevit, in Aquilianam ſtipulationem deducta, & per [57] acceptilationem extincta, nullam [58] aliam ſupereſſe [59], niſi de dolo intra [60] conceſſa tempora [61]

1 Non, ſi quis quid præſtat ſæpius, ideo conſentire intelligitur, ſeque in id obligare, ut idem in perpetuum præſtet deinceps. *Donel.* vel ita: Onus perpetuæ præſtationis pacto veſtito etiam aliquot annorum præſtatione adquiri non poteſt, ſed ſtipulatione, *l.* 7. *infr. de uſuris, l.* 31. *ff. de oper. libert.* vel ita, Rei indebitæ per aliquot annos præſtatio non obligat ad perpetuam præſtationem, niſi præſtatio uniformiter continuata eſt, ut debita (quod hic ceſſat) & tempore immemoriali: quo caſu non eſt neceſſe allegare, vel probare aliam cauſam: quia tanti temporis obſervatio habet vim conſtituti: ubi conſtat de præſtatione cauſali, ſufficiunt decem continuorum annorum præſtationes, & ita intellige *l.* 6. *ff. de uſuris:* ne alioquin cum hac diſſideat: adde *l.* 1. *infr. de agricolis & cenſitis.* vid. Molinæum *in tract. de uſuris, quæſt.* 19. *n.* 200. *infr. quæſt.* 20. *n.* 205. Triennii tamen tempus in caſu *l.* 1. *infr. de fideicommiſſis.* ſufficit: ut & in reliquis præſtationibus quæ cauſam evidentem habent. 2 Puta quinquaginta aureos. *Synopſ. Baſil.* 11. *tit.* 1. *c.* περὶ ψιλῆς ἐπαγγελίας 76. 3 Χωρὶς ἐπερωτήσεως, ſine ſtipulatione, *Synopſ. Baſil. eod.* 4 Adi præter cæteros Coraſium *lib.* 3. *miſcell. c.* 15. Molinæum *ad conſuet. Pariſ. tit.* 1. §. 7. *gl.* 1. *num.* 19. Pileum *q.* 21. & 84. Berojum *q.* 14. Mod. 5 Id eſt, ſi quis in ipſo contractu, aut in continenti contractus. Ex cujusmodi pacto jure civili naſcitur actio: jure prætorio exceptio & replicatio. 6 Vide ad hunc locum Socinum *reg.* 339. Goth. Quatenus quis renunciare poſſit favori ſuo, & legi prohibitoriæ, docebunt te Tiraquellus *in tract. le mort ſaiſit le vif.* 7. *part.* 1. *declar. num.* 1. & 4. Chaſſaneus *in Cat. glor. mund.* 7. *part.* 13. *conſid.* Marſilius *ſing.* 361. Felinus *ad cap. cæterum. num.* 10. *cum ſeq. de Reſcript.* & *ad cap. cum acceſſiſſent. num.* 4. *de conſt.* Socinus Jun. *conſ.* 17. *col.* 2. *num.* 1. Guterius 1. *part. reſol. c.* 28. *num.* 8. Mod. 7 Foro quisque in ſuo conveniendus. Forum peculiare ſortimur ratione militiæ, dignitatis, ſacerdotii. Si alio loco convenimur, competit nobis exceptio. De exceptionibus declinatoriis adverſus jurisdictionem, vide Oldendorp. *c.* 6. *Enchiridii, except.* 7. 8 Id eſt, exceptione. Porro fori præſcriptioni renunciat, qui hoc adverſario largitur, ubi conventus ab eo fuerit, ſe ad ſuum forum vel judicem ſuum litem non revocaturum: majus eſt expreſſe conſentire in quemvis judicem, quam ſimpliciter polliceri, ſe ad eum judicem non iturum, ad quem jure poſſit revocare. Priore caſu in quemvis judicem conſentitur: poſteriore, non conſentitur, ſed in eos tantum, quos judices jure communi haberes, ſi miles non eſſes. Itaque in hac hypotheſi, tametſi miles non poſſit revocare adverſarium ad judices privilegio datos, non ad quosvis tamen trahetur ab adverſario, ſed ad eos tantum, quorum eſſet jurisdictio, ſi donatus privilegio non fuiſſet. 9 Id eſt, occaſione militum &c. Fori præſcriptio, ſeu exceptio tribus ex cauſis hic competit, propter militiam, dignitatem, ſacerdotium: igitur militi, magiſtratui, & ſacerdoti competit. 10 Milites apud magiſtrum militum. *l. pen. infr. de juriſd. omnium jud.* Clerici apud Præſidem in provinciis, apud P. prætorio in urbe conveniri poſſunt. *l.* 31. *C. de epiſc. audient.* 11 Vid. *l.* 7. *C. de juriſd.* 12 *l.* 51. *C. de epiſcopis & cleric. Nov.* 136. *c.* 1. 13 Forte ex *l. ſi convenerit.* 18. *ff. de juriſd.* Verum ibi licuit ante aditum judicem pœnitere. Alias aditione fit competens. 14 Græca locutio, *Si*, pro *An*, ut *l.* 30. *infr.* 15 Pacto renunciare foro poſſumus. 16 Prima decidendi ratio. 17 Quod proponitur in *l.* 7. §. 7. *ff. de pactis.* 18 Foro poſſumus renunciare. 19 Imo valere debet, præſertim re integra. *l.* 18. *ff. de juriſd.* Solve: *dicta l.* 18. negat pactum nudum ad fori renunciationem ſufficere. Aliud eſt autem in pacto veſtito cohærentia contractus, *ut hic.* 20 Secunda decidendi ratio ſatis infirma, multis enim caſibus renunciare non licet juri ſuo: puta dotis privilegio, *l.* 2. *ff. de pactis dotalib.* alimentis. *l.* 8. *in pr. ff. de tranſ.* cautioni uſusfructus. *l.* 1. *infr. de uſufr.* Verum dici poteſt, quemque juri pro ſe introducto poſſe renunciare, lege nominatim id permittente, vel ſi publica utilitas in eo non vertatur. 21 Eodem pacto ex regulis juris jus a ſe introductum confirmat Juſtinian. *l.* 30. *infr. h. t.* 22 *l.* 7. §. 14. *l.* 31. *l.* 43. *l.* 46. *in fin. ff. h. t. l.* 4. §. 4. *ff. ſi quis caution. l.* 41. *ff. de minorib. l.* 24. §. 8. *ff. de damno infect. l.* 21. 27. *ff. de reg. jur.* 23 Nota genera judicum, qui ſequuntur, Pedanei, compromiſſarii, arbitri electi. 24 Judicum alii pedanei, compromiſſarii, arbitri. 25 *Litem ſuam facere* quid, vide in *l. ult. ff. de extraord. cogn.* 26 Ne dicas Cæſaris advocatum cum Accurſio, ſed urbis Cæſareæ Palæſtinæ advocatos: unde Palæſtina advocatio dicitur, *l.* 12. *infr. de legitimis heredibus. l.* 27. *in pr. C. de fidejuſſ.* 27 Corvina conventio eſt paciſci de viventis hereditate, eo ignorante, *l.* 2. §. 2. *ff. de vulgar. & pupillar. l.* 1. §. 21. *ff. de collat. bonor.* Goth. De pacto futuræ ſucceſſionis vide Teſſaur. *deciſ.* 225. Alciat. & Purpurat. *h. l.* & ſi fiat inſcio eo, de cujus bonis agitur, Merend. *l.* 1. *controv. c.* 17. 18. 19. Anſ. 28 Id eſt, an: ut *l.* 29. *C. h. t.* 29 Quomodo & quatenus, diſce ex Alexand. *conſil.* 28. *volum.* 3. Socino Juniore *conſil.* 94. *lib.* 2. Steph. Forcatulo *necyomant. jur. dialog.* 55. *num.* 4. Doct. *add. l.* 1. *C. h. t.* ubi vide Jaſonem *num.* 13. Decium *num.* 17. *in fin.* Curt. Jun. *num.* 24. Marſil. *ſingul.* 333. Cagnol. qui in hanc legem ex profeſſo ſcripſit. Covarr. *l.* 3. *variar. reſol. cap.* 12. Aurpach. *lib.* 3. *epiſt. cap.* 2. Pil. denique *q.* 67. Mod. 30 Viventis non eſt hereditas. Ideoque ſi quis ita emerit, *pro ſe ſuisque filiis & heredibus:* vel ſi quis ita conceſſerit, *mihi, & filiis, & heredibus:* vel ita heredem inſtituerit, *me, liberos meos, & heredes,* liberi mecum non concurrunt, quia me vivo heredes non ſunt. Aliud erit ſi quis *me, & filios heredes* inſtituerit. v. Graſſ. *lib. ſent.* §. *her. quæſt.* 4. 31 Ita veteribus regulis ſuas deciſiones confirmat Juſtinianus, *l.* 29. *C. h. t.* 32 *l.* 6. *C. h. t.* 33 *l.* 46. *ff. de her. inſt.* 34 Eo, de cujus ſucceſſione agitur, ſciente, jubente, adde, & ne quidem in mortis articulo revocante, de ejus hereditate, licet viventis paciſci poſſumus. Imo non poſſumus, eo etiam permittente; confirmatur enim ſpes paciſcentium, qui nihil non auſuri ſunt in eum, ex cujus morte ſperant aliquid. Ad hæc, is de cujus ſucceſſione quis paciſcitur, de ſua hereditate transferenda paciſcens non obligatur, *l.* 15. *C. h. t. l.* 5. *C. de pact. convent. l.* 4. *infr. de inutil. ſtipul.* Ergo nec paciſcentibus conſentire. Solve: hoc noſtro caſu, qui conſentit hereditatem ſuam, non promittit abſolute, cum ante mortem ſuam voluntatem mutare poſſit. 35 *l.* 2. *C. Th. fam. erciſc.* 36 *l.* 1. *ff. de pign. & hypoth. l.* 38. §. 4. *ff. de verb. obl.* Rem alterius donare non poſſumus.

37 *L.* 2. *ff.* 15. 2. *C. Th.* 9. *C. Gregoriano & Hermogeniano. tit. de pactis. & tranſ.* περὶ διαλύσεων, 11. *Ecl.* 2. 1. Har. 10. 1. *Extra.* 36. Tranſigere eſt cauſam ſeu litem, *l.* 16. *infr. h. t. l.* 1. *ff. h. t.* controverſiam. *l.* 14. *ff. h. t.* vel futuram, *l.* 2. *C. h. t.* vel pendentem, aut motam, *l. ult. infr. h. t.* dubiam tamen, *l.* 12. *infr. h. t.* incertam, nondum finitam, *d. l.* 1. *ff.* conſenſu, *l.* 13. *l.* 41. *infr. h. t.* certa conditione. *l.* 25. *infr. h. t.* certa lege, *l.* 14. *ff. h. t.* id eſt, aliquo dato, *l.* 6. *l.* 38. *infr. h. t. l.* 65. §. 1. *ff. de cond. indeb.* retento, *l.* 21. *l.* 38. *C. h. t.* vel accepto, *l.* 24. *infr. h. t.* vel promiſſo, *l.* 2. *l.* 37. 38. *infr. h. t.* finire, *l.* 10. *l.* 16. *l.* 29. *infr. h. t. l.* 1. *ff. h. t.* ac decidere. *l.* 7. *l.* 17. *C. h. t.* 38 Idem ſi cum uno fidejuſſore. Pactum enim ab altero ex duobus fidejuſſoribus factum nihil prodeſt. *l.* 15. §. 1. *ff. de fidejuſſ. & mandator.* 39 Curatores & Tutores non modo tenentur ex male geſtis, ſed ex his quoque, quæ debent gerere. Quamquam is etiam *male gerere* dicatur, qui quæ gerere debeat, omittit. 40 Qui tranſigit cum duobus ſibi obnoxiis, tertium tacite liberaſſe non cenſetur. *l.* 15. *ff. de tut. & rationib. l.* 3. *ff. h. t. l.* 3. *infr. res inter alios acta.* 41 Cur non prohiberis, cum obligentur plures tutores in ſolidum & in eo ſint correi. *l.* 38. *l.* 55. *in pr. ff. de adm. & pericul. tutor. l.* 5. *infr. arb. tutel.* & pactum unius correi alteri proſit. *l.* 25. *ff. de pactis, l.* 3. §. 2. *ff. de lib. leg.* Pactum fuit perſonale, quod alteri non prodeſt. *l.* 25. §. 1. *ff. de pactis.* 42 De lite nondum mota poſſumus tranſigere. *l. ult. infr. h. t.* 43 Imo non eſt tranſactio, niſi rei dubiæ, *l.* 1. *ff. h. t. l.* 22. *ff. de in jus vocando. l.* 2. *ff. ſi quis caut.* 44 Propter litis metum tranſactioni locus eſt. Satis eſt ad tranſactionem litis metus. Hoc ipſum quod a lite diſceditur, cauſa videtur eſſe tranſigendi. *l.* 65. §. 1. *ff. de cond. indeb.* 45 Pecunia tranſactionis nomine cauta jure peti poteſt. 46 Quid? quam ſummam, num dicemus viceſimam hereditatis, quæ fiſco ſolvebatur, ut vult Cujac. 9. *obſ.* 24. Aut vero id quod Luctatius ex tranſactione dare debuit ſorori ſuæ, cui fiſcus jam ſucceſſerat, ut vult Accurſ. & Hot. aut certe qui ſorori ſucceſſiſſet, ut vult Donellus? 47 *l.* 23. *infr. h. t.* Solutum tranſactionis cauſa non repetitur. 48 Promiſſum tranſactionis cauſa condici non poteſt. 49 Herede tui curatoris ſcil. 50 Prima dubitandi ratio hinc ſumitur. Nam lis per tranſactionem finita prætextu minoris quantitatis inſtaurari non poteſt. *l.* 78. *in fin. ff. ad SC. Treb.* 51 Altera dubitandi ratio hinc ſumitur. Nam Aquiliana ſtipulatio actionem perimit. *l.* 4. *ff. h. t.* 52 Id eſt, acceptilatio. Solet enim Aquilianæ ſtipulationis verbo acceptilatio, quæ illam ſequitur, intelligi. *l.* 5. *l.* 15. *ff. h. t.* & e contra. vide Cujac. 5. *obſerv.* 36. 53 Decidendi ratio. 54 Negotiorum geſtorum actionem intelligit. §. 28. *Inſt. de act. l.* 7. *ff. de negotiis geſt. l.* 5. *ff. de obl. & act.* 55 Tranſactum eſſe quantitatem pecuniæ, quam ex adminiſtratione &c. *Hal.* 56 Cur ita? vide *l.* 5. *ff. h. t.* 57 Actio per acceptilationem extingui ſolet. Extincta ſemel actio reſuſcitari non poteſt altero invito. Atqui dixeris, eum qui accepto tulit, deceptum fuiſſe? Antiqua ei non reſtituetur, ſed ejus loco dabitur de dolo actio, niſi tranſigendo dolum quoque remiſerit adverſario. 58 Cur non tutelæ & curæ? quia ſubtilitate juris Aquiliana ſtipulatio, licet dolo malo facta, tutelæ adminiſtrationi interpoſita, ipſius tutelæ actionem extinxit. *l.* 9. §. 2. *ff. h. t. l.* 36. *ff. de verb. obl.* 59 Doli actio ſubſidiaria eſt ei, qui dolo inductus reo debitori accepto tulit debitum, *ut hic,* & *l.* 1. §. *ſi quis. ff. de dolo:* quemadmodum & metus cauſa actio ei datur, cui acceptilatio metu extorta: *l.* 21. §. *ſi metu.* 4. *ff. quod metus cauſa.* 60 Doli actio olim annua: jure novo, biennalis eſt. *l. ult. infr. de dolo.* 61 Biennium. *l. ult. infr. de dolo.*

non ambigitur: niſi ſpecialiter etiam [1] de dolo transactum ſit. PP. 2. Non. Mart. ALEXANDRO A. II. & MARCELLO CONSS. 227.

De transactione cum herede tutoris ſine ſcriptura.

5. Idem A. Evocato.

CUm te transegiſſe cum herede [2] quondam tutoris tui profitearis, ſi id poſt legitimam [3] ætatem feciſti, fruſtra deſideras, ut a placitis recedatur: licet enim (ut proponis) nullum [4] inſtrumentum interceſſerit, tamen ſi de fide contractus confeſſione [5] tua conſtet: ſcriptura quæ [6] probationem rei geſtæ continere ſolet, neceſſaria non eſt. PP. Kal. Mart. ALBINO & ÆMILIANO CONSS. * 7.

De Querela inofficioſi, de actione ex ſtipulatu, vel præſcriptis verbis.

6. Idem A. Pomponiis.

CUm mota inofficioſi querela [8] matrem veſtram cum diverſa parte transegiſſe, ita [9], *Ut* [10] *partem bonorum ſuſciperet* [11], *& a lite diſcederet*, proponatis: inſtaurari quidem ſemel omiſſam [12] querelam per [13] vos, qui matri heredes extitiſtis, juris ratio non [14] ſinit: Verum, ſi fides placitis præſtita non eſt, in [15] id quod intereſt, diverſam partem recte convenietis: Aut [16] enim ſtipulatio conventioni ſubdita eſt, & ex ſtipulatu actio competit: aut, ſi omiſſa verborum obligatio eſt, utilis actio, quæ præſcriptis verbis rem geſtam [17] demonſtrat, danda eſt. PP. 8. Idib. Jan. AGRICOLA & CLEMENTE CONSS. 231.

De procuratore.

7. Imp. GORD. A. Junio militi.

TRansactionis [18] placitum ab eo interpoſitum, cui *cauſæ actionem* [19], non [20] *deciſionem litis* mandaſti, nihil [21] petitioni tuæ derogavit. PP. 14. Kal. Jan. GORDIANO & AVIOLA CONSS. 240.

De alimentis.

8. Idem A. Licinio.

DE alimentis [22] præteritis [23], ſi quæſtio deferatur, tranſigi poteſt: De futuris autem ſine [24] Prætore, ſeu Præſide interpoſita transactio nulla auctoritate juris cenſetur. PP. 10. Kal. Jan. PIO [25] & PONTIANO CONSS. 239.

De poſſeſſione.

9. Idem A. Agrippino.

SI ſuper [26] poſſeſſione, quæ tibi quæſita eſt, cum quæſtionem patereris a fratre uxoris tuæ, pactum conventum, & ſtipulatio inter vos (ut allegas) interpoſita eſt, *Ut, ſi* [27] *intra diem certum idem adverſarius tuus decem aureos tibi numeraſſet, poſſeſſione ei cederes: vel* [28], *ſi eam inferre quantitatem non curaſſet, ulterius quæſtionem non patereris*: & is, qui ita ſpopondit, promiſſo ſatis non fecit: conſequens eſt, te, ad quem res pertinet, vim [29] ab eo pati non debere: Cujus [30] rei gratia, Vir Clariſſimus præſes [31] provinciæ interpellatus [32], vim [fieri] prohibebit [33]: præcipue cum, etiam ſi in [34] rem diverſæ parti actio competeret, hujusmodi pactione [35] propter utilem exceptionem poſſet ſubmoveri. PP. 6. Id. April. GORDIANO Aug. II. & POMPEIANO CONSS. 242.

De lite non revocanda.

10. Imp. PHILIPPUS A. Apollophaniæ.

FRatris tui filiis de paterna ſucceſſione, ac ſtatu etiam nunc contra [36] fidem ſanguinis, itemque placitorum [37], quæſtionem inferre parum probe poſtulas: nullus etenim erit litium [38] finis, ſi a transactionibus bona fide interpoſitis cœperit facile diſcedi. PP. Prid. Kal. Apr. PEREGRINO & ÆMILIANO CONSS. 245.

De fideicommiſſo reciproco.

11. Impp. VALERIANUS [GALLIENUS] AA. & VALERIANUS *Nobilis Cæſar* Cajano militi.

DE fideicommiſſo a patre inter te, & fratrem tuum viciſſim [39] dato, *ſi alter veſtrum ſine liberis exceſſerit vita*, interpoſita transactio rata [40] eſt: cum fratrum concordia [41] remoto captandæ mortis alterius [42] voto improbabili retinetur: & non poteſt eo caſu reſcindi, tanquam circumventus ſis: cum pacto tali conſenſeris: neque eam [43], cui ſubveniri ſolet, ætatem agere te proponas [44]: nec, ſi ageres, iisdem illis de [45] cauſis in integrum reſtitutionis auxilium impetrare deberes. PP. 15. Kal. Decemb. VALERIANO & GALLIENO AA. utrisque II. CONSS. 256.

De adminiſtratoribus civitatis.

12. Iidem AA. Primo.

PRæſes provinciæ examinabit, utrum de [46] dubia [47] lite transactio inter te & civitatis [48] tuæ adminiſtratores facta ſit: an ambitioſe [49] id, quod indubitate deberi poſſet, remiſſum ſit: nam priore [50] caſu ratam manere transactionem jubebit: poſteriore vero caſu, nocere civitati gratiam [51] non ſinet. PP. 16. Kal. Mart. ÆMILIANO & BASSO CONSS. 260.

De metu & dolo. De domino & ſervo.

13. Impp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA. Probæ.

I*Nterpoſitas* [52] *metus cauſa transactiones, ratas non haberi* Edicto [53] perpetuo continetur [54]. Nec tamen quilibet metus ad reſcindendum ea, quæ conſenſu terminata ſunt, ſufficit: ſed talem metum probari oportet, qui ſalutis [55] periculum, vel corporis cruciatum [56] contineat. † Ad vim tamen, vel dolum arguendum qualitas cauſæ principalis non [57] ſufficit: Unde, ſi nihil tale probari poteſt, conſenſu quæſtiones terminatas minime inſtaurari oportet. Sed quoniam eum, cum quo te transegiſſe commemoras, ex ancilla [tua] natum, ſervum tuum eſſe adſeveras: ſi [58] vera ſunt, quæ precibus complexus es, alia ratio pactum reformat: nec enim dubii juris eſt, dominos cum [59] ſervis ſuis paciſcentes, ex placitis teneri atque obligari non [60] poſſe. S. 4. Non. April. *Byzantii*, ipſis IV. & III. AA. CONSS. 290.

Si a transactione recedatur.

14. Iidem AA. Sopatræ.

SI diverſa [61] pars contra placitum agere nititur [62], æquitatis ratio ſuadet [63], refuſa [64] pecunia (cum & [65] tu hoc deſideras) cauſam ex integro agi. PP. 4. Non. Jul. ipſis IV. & III. AA. CONSS. 290.

De Aquiliana ſtipulatione, & acceptilatione.

15. Iidem AA. Pontio.

UT [66] reſponſum congruens accipere poſſis, inſere [67] pacti exemplum: ita enim intelligemus, utrum ſola conventio fuerit, an etiam Aquiliana ſtipulatio, nec non & acceptilatio ſecuta fuerit: quæ ſi ſubdita eſſe illuxerit, nullam [68] adverſariæ tuæ petitionem hereditatis, vel in rem ſpecialem competere palam eſt. PP. 15. Kal. Aug. ipſis IV. & III. AA. CONSS. 290.

De lite non reſuſcitanda.

16. Iidem AA. & CC. Cæcilio.

CAuſas [69] vel lites transactionibus legitimis finitas, Imperiali reſcripto [70] reſuſcitari non [71] oportet. S. 5. Id. Mart. ipſis V. & IV. AA. CONSS. 293.

1 Si de dolo tranſigendum, ſpecialiter dolum remitti oportet. 2 Heredes tutorum tutelæ tenentur. 3 Transactio legitime facta a majore 25. annis non reſcinditur.

in rem, *ut hic*, recte: duplex enim retinendæ poſſeſſionis via eſt, aut exceptio, aut interdictum. *l.* 1. §. 3. *D. uti poſſidetis.* 35 Transactio poteſt fieri ſola promiſſione, hoc

Si is, qui quid transactionis cauſa accipit, de conventione reſiliat.

17. Iidem AA. & CC. Marcello.

CUm proponas, ab ea, contra quam ſupplicas, litem, quam tecum habuit, transactione deciſam: eamque acceptis [1] his, quæ negotii dirimendi cauſa placuerat dari, nunc de conventione reſiluiſſe; ac petas, vel pacto ſtari, vel [2] data reſtitui: perſpicis, ſiquidem de his reddendis *manente* [3] *transactionis placito*, ſtatim ſtipulatione, *ſi contra fecerit*, proſpexiſti, & vigintiquinque annis major fuerit: quod exceptionem [4] pacti [5], & [6] actionem [7] datorum habeas: Quod ſi nihil tale convenit: exceptio tibi [8], non etiam eorum, quæ dediſti, repetitio competit, parta ſecuritate. PP. 5. Id. Jun. ipſis AA. V. & IV. CONSS. 293.

De publicis criminibus.

18. Iidem AA. & CC. Valenti.

TRanſigere [9] vel paciſci de crimine [10] capitali, excepto [11] adulterio [12], prohibitum non eſt: in aliis [13] autem publicis criminibus, quæ ſanguinis pœnam non ingerunt, tranſigere non licet, citra [14] falſi [15] accuſationem. S. 3. Kal. Septemb. AA. CONSS. 293.

De inſtrumentis poſt transactionem repertis.

19. Iidem AA. & CC. Irenæo.

SUb [16] prætextu inſtrumenti poſt reperti transactionem bona fide finitam reſcindi, jura non patiuntur [17]. † Sane ſi per ſe, vel [18] per alium ſubtractis inſtrumentis, quibus veritas argui potuit, deciſionem litis extorſiſſe probetur; ſiquidem actio ſupereſt, replicationis auxilio doli mali, pacti exceptio removetur: ſi vero jam perempta eſt, intra conſtitutum tempus tantum actionem de dolo potes exercere. Dat. 4. Kal. Octobr. *Sirmii*, AA. CONSS. 293.

De vi transactionis. De nocte.

20. Iidem AA. & CC. Antiſtiæ.

NOn [19] minorem [20] auctoritatem transactionum, quam rerum judicatarum eſſe, recta ratione placuit: ſi quidem, *Nihil ita fidei* [21] *congruit humanæ, quam ea quæ placuerant, cuſtodiri*: Nec [22] enim ad reſcindendum pactum ſufficit, quod hoc ſecunda [23] hora noctis interceſſiſſe proponas: cum nullum tempus ſanæ [24] mentis majoris vigintiquinque annis conſenſum repudiet. S. 4. Kal. Octob. ipſis AA. CONSS. 293.

De ſimulata emptione.

21. Iidem AA. & CC. Geminiano.

CUm ea, quæ transactionis cauſa dari [25] aut retineri convenit, velut [26] emptorem eum, quem accipere placuerat, obtinere præſcribitur: his, quæ ſimulate [27] geruntur, pro infectis habitis, fruſtra ficti [28] pretii poſtulatur numeratio. S. 5. Non. Octob. ipſis AA. CONSS. 293.

De doli conteſtatione.

22. Iidem AA. & CC. Alexandro.

SI [29] major transegiſti, ad reſcindendam transactionem de dolo conteſtatio [30] non ſufficit. S. Kal. Decemb. ipſis AA. CONSS. 293.

De condictione indebiti.

23. Iidem AA. & CC. Tatiano.

NEc intentio [31] creditorum Archimedori [32], cui alios ſucceſſiſſe profiteris, ſi obligatus pro eo non fuiſti, tenere te [33] poteſt: ſed hoc integro [34] negotio tractari convenerat: nam cum jam quæſtionem transactione deciſam, & a te dari placitam, numeratam pecuniam proponas: hujus indebiti ſoluti prætextu, improbe tibi petitionem decerni poſtulas: cum [35] etſi tantum in ſtipulationem fuiſſet deducta, indebiti promiſſi velamento defendi non poſſes. Dat. 8. Mart. CC. CONSS. 294.

De ſolutione partis.

24. Iidem AA. & CC. Victorino.

SI [36] quidem ex cauſa transactionis acceptis [his], quæ inſtrumento continentur, *nihil* [37] *amplius peti*, convenit, adverſariam tuam exceptionis auxilio defendi perſpicis. † Sin vero certam quantitatem, quaſi [38] ſolam ab ea debitam, reddere ſe debere, ſine litis deciſione confeſſa eſt: tam eam, quam reſiduam debiti partem petere minime prohiberis. S. 5. Non. April. *Sirmii*, CC. CONSS. 294.

De transactione vel donatione ob ſpem futuræ ſucceſſionis facta.

25. Iidem AA. & CC. Marcellæ & Quirillæ.

SI majores viginti quinque annis cum patruo ſive avunculo veſtro transegiſtis, vel ei debita donationis cauſa ſine aliqua conditione [39] remiſiſtis: non idcirco [40], quod [41] hoc ejus hereditatis captandæ [42] cauſa, id eſt, ſpe [43] futuræ [44] ſucceſſionis, vos feciſſe proponatis, aliis ei ſuccedentibus inſtaurari finita debent. S. 2. Id. April. CC. CONSS. 294.

An transactio matris noceat liberis.

26. Iidem AA. & CC. Dionyſiadæ.

TRansactione matris, filios ejus non [45] poſſe ſervos [46] fieri, notiſſimi [47] juris eſt. S. Id. Apr. CC. CONSS. 294.

De ægroto.

27. Iidem AA. & CC. Catoni.

SAnum [48] mente [49], licet [50] ægrum corpore, recte tranſigere, manifeſtum eſt: nec poſtulare debueras improbo deſiderio, placita

1 *l.* 24. §. *h. t.* 2 Alternativæ petitionis genus obſerva, vel pacto ſtari, vel datum reſtitui; adde *l.* 14. §. *h. t.* 3 Poſſumus hanc clauſulam transactioni adjicere, *Si quid contra hanc transactionem feceris, neque audieris, & eo amplius quod a me transactionis cauſa acceperis, reſtitues*, *l.* 16. *ff. h. t. Synopſ. eod. cap.* 27. 4 Ex ſtipulatione actio: ex clauſula exceptio competit. 5 Si adverſus transactionem quid molitur. 6 Imo alterutrum tantum competere videtur: quoniam qui a transactione recedit, commodum ex ea percipere non debet: hæc enim repugnant, actum oppugnare, & ex eo commodum quærere. *l.* 8. §. *meminiſſe.* 14. *ff. de inoffic. teſtam. l,* 13. §. *penult. ff. de jure fiſci.* Denique transactione reſoluta, datum ejus cauſa condicitur, *l.* 23. *in pr. ff. de condict. indebiti.* Præterea qui a transactione recedit, fidem & naturalem æquitatem violare videtur. *l.* 1. *ff. de pactis.*

adm. Solve: inter ignorantes transactio inita tenet, teſtamentariis cauſis exceptis, *ut* §. reip. *l.* 35. *ff. de re jud.* & pupilli. *l.* 3. *infr. de jure reip.* Eccleſiæ. Bald. *hic.* Idem in jurejurando a judice inopia probationum delato. *l.* 31. *ff. de jurejurando*: in quibus propter inſtrumenta reperta litis a finitione receditur. 19 Imo minor eſt: Nam ex re judicata in factum, & ex jurejurando datur actio, *l.* 8. *infr. de reb. cred.* non ex transactione. *l.* 27. & *l. ſeq. D. de jurejur.* 20 An idem ſi transactio jurejurando firmata? Cajus ait *in d. l.* 31. *in fin.* Rolandus a Valle refert, contrariam ſententiam verioprem communi interpretum opinione eſſe, 1. *conſil.* 13. *n.* 27. huc refer Fornerium, 2. *ſelect.* 9. quod ex utraque naſcitur exceptio, *l.* 28. §. *h. t. l.* 1. §. *de exception.* Harmenop. ait, transactionis majorem autoritatem eſſe. 1. *tit.* 10.